

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
YARGITAY BAŞKANLIĞI

**YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN
İSTANBUL BİLDİRGESİ
VE
İSTANBUL BİLDİRGESİNİN ETKİLİ BİÇİMDE
UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLER**

Ankara, 2020

“YARGITAY ETİK, ŞEFFAFLIK VE GÜVEN PROJESİ”

Bu kitap, Yargıtay Başkanlığı tarafından finanse edilen ve Yargıtay Başkanlığı ile UNDP tarafından yürütülen “Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” kapsamında hazırlanmış ve basılmıştır.

Yayına Hazırlayanlar:

Dr. Mustafa SALDIRIM, *Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı*

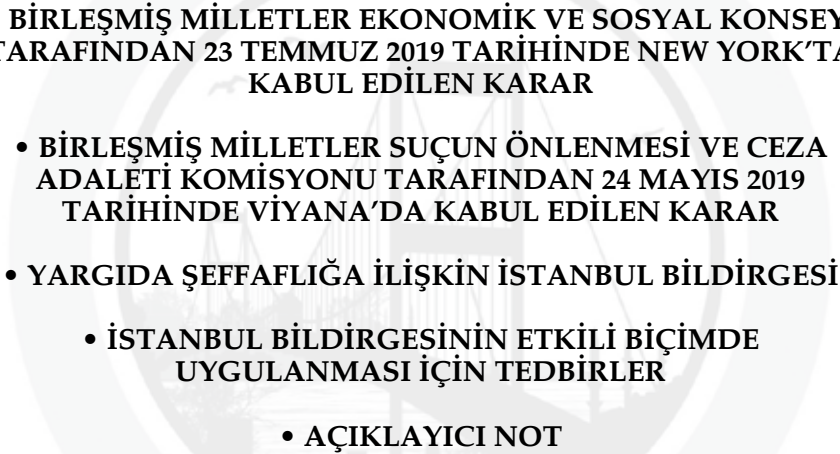
Gözde HÜLAGÜ, *Yargıtay Yargı Reformu Birimi*

Kitaba elektronik ortamda

<https://www.yargitay.gov.tr/documents/IstanbulBildirgesiUygulamaTedbirleri.pdf>
adresinden ulaşabilirsiniz.

Yüksek Mahkemeler Zirvesi ile ilgili bilgilere

<http://summitofhighcourts2018.com/en/home.html>
adresinden ulaşabilirsiniz.

-
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER EKONOMİK VE SOSYAL KONSEYİ TARAFINDAN 23 TEMMUZ 2019 TARİHİNDE NEW YORK'TA KABUL EDİLEN KARAR
  - BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SUÇUN ÖNLENMESİ VE CEZA ADALETİ KOMİSYONU TARAFINDAN 24 MAYIS 2019 TARİHİNDE VİYANA'DA KABUL EDİLEN KARAR
  - YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ
    - İSTANBUL BİLDİRGESİNİN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLER
    - AÇIKLAYICI NOT

2019 oturumu

Gündem maddesi 19 (c)

Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından 23 Temmuz 2019 tarihinde kabul edilen Karar

[*Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu'nun tavsiyesi üzerine*
(E/2019/30)]

2019/22. Yargıda şeffaflığın artırılması

Ekonomik ve Sosyal Konsey,

Taraf devletleri, hukuk sistemlerindeki temel ilkeler doğrultusunda ve yargı bağımsızlığına hanel getirmeksizin, dürüstlüğü güçlendirmek ve yargı mensupları arasında yolsuzluğa neden olabilecek fırsatları önlemek üzere tedbirler almakla yükümlü kılan özellikle 11. maddesi de dâhil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'ni¹ *hatırlatarak*, ayrıca yargı sürecinde yolsuzlukla mücadelede şeffaflığın önemini vurgulandığı *Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi: 11. Madde için Uygulama Rehberi ve Değerlendirme Çerçevesi*'ni de *hatırlatarak*,

Üye Devletlerin, diğer hükümlerinin yanı sıra, hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı artırma ve teşvik etme konusunda uluslararası işbirliğini sağlama ve adaletin idame ettirilebileceği koşulları oluşturma yönünde kararlılık göstermeyi kabul ettikleri Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı da *hatırlatarak*,

1 Birleşmiş Milletler, *Antlaşma Serisi*, cilt 2349, Nu. 42146.

İlgili diğer uluslararası belgelerle birlikte İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi² ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de³ yer alanlar da dâhil olmak üzere yargıda şeffaflığa ilişkin bütün uluslararası ilkeler ile Taraf Devletlerin taahhütlerini ve yükümlülüklerini *hatırlatarak*, ayrıca uluslararası alanda kabul edilmiş ilgili diğer belgeleri de *göz önünde bulundurarak*,

Çocuklar, şiddet mağdurları ve özel ihtiyaçları olan bireyler gibi toplumun belli üyelerine ek koruma sağlanması gerektiğini ve bu kişilerin ceza adaleti sistemiyle karşılaştıklarında daha kırılgan olduklarını *kabul ederek*,

Genel Kurul’un Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri’ni⁴ kabul ettiği 13 Aralık 1985 tarihli, 40/146 sayılı Genel Kurul kararını *hatırlatarak*,

Yargı görevinin icrasında bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik, ehliyet ve özen değerlerinin vurgulandığı Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’ni⁵ göz önünde bulundurarak ve bunun üzerine yazılan Yorum’u *dikkate alarak*,

Yargıda bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik, ehliyet ve özen eksikliğinin hukukun üstünlüğünü sarsabileceğine, yolsuzluğu cesaretlendireceğine ve toplumun yargı sistemine duyduğu güveni olumsuz etkileyeceğine *inanarak*,

Üye Devletlerin yasal çerçevelerinin çeşitliliğini *kabul ederek* ve Üye Devletlerin anayasal ve yasal gelenekleri doğrultusunda, yargıda şeffaflığa yönelik yaklaşımlarının farklılıklarını *tanıyarak*,

2 Genel Kurul kararı 217 A (III).

3 Bkz. Genel Kurul kararı 2200 A (XXI), ek.

4 Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 7.Kongresi, Milano, 26 Ağustos–6 Eylül 1985: Sekreteryâ’nın hazırladığı rapor (Birleşmiş Milletler yayını, Satış Nu. E.86.IV.1), bölüm. I, kısım.D.2, ek.

5 Karar 2006/23, ek.

1. Yargıda şeffaflığı sağlamak üzere oluşturulmuş ilkeler ile birlikte, bu ilkelerin etkili biçimde uygulanması için tedbirleri altı yıllık bir süre boyunca geliştiren 37 ülkenin mahkeme başkanları ve kıdemli yargıçlarının ortak çabalarını *dikkate alır* ve ayrıca **Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ile İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler**'in⁶, halkın kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkemece sağlanan adil yargılanma hakkına duyduğu güveni artırmayı ve güçlendirmeyi amaçladığını *kaydeder*;

2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nden görevi ve mevcut kaynakları dâhilinde, yargı sistemlerini güçlendirme amaçlı çabalarında Üye Devletlere, istekleri üzerine destek vermeye devam etmesini *talep eder*;

3. Üye devletleri, adalet yönetimi konusunda programlarını ve yasal reformlarını oluştururken, kendi iç hukuk çerçeveleri ve uluslararası yükümlülükleri ile uyumlu olacak şekilde, **Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi** de dâhil olmak üzere, ilgili bütün iyi uygulamaları ve belgeleri göz önünde bulundurmaya *davet eder*;

4. Üye devletleri ve diğer bağışçuları Birleşmiş Milletler kuralları ve usulleri uyarınca, bu kararın amaçlarını gerçekleştirmek üzere ek bütçe kaynakları sağlamaya *davet eder*.

36'ncı genel oturum
23 Temmuz 2019

⁶ A/73/831-E/2019/56, ekler I ve II.

Ekonomik ve Sosyal Konsey

Dağıtım: Sınırlı
23 Mayıs 2019

Orjinal: İngilizce

Suçun Önlenmesi ve

Ceza Adaleti Komisyonu

Yirmi sekizinci oturum

Viyana, 20–24 Mayıs 2019

Gündem Maddesi 6 (d)

Suçun önlenmesi ve ceza adaleti alanında

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç

Ofisi ile üye devletlerin çabalarının

entegrasyonu ve koordinasyonu: Suçu önleme

ve ceza adaletine ilişkin diğer hususlar

Türkiye: Gözden geçirilmiş karar taslağı

Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu, Ekonomik ve Sosyal Konsey'e aşağıda yer alan karar taslağının kabul edilmesini tavsiye eder:

Yargıda şeffaflığın artırılması

Ekonomik ve Sosyal Konsey,

Taraf devletleri, hukuk sistemlerindeki temel ilkeler doğrultusunda ve yargı bağımsızlığına hâle getirmeksizin, dürüstlüğü güçlendirmek ve yargı mensupları arasında yolsuzluğa neden olabilecek fırsatları önlemek üzere tedbirler almakla yükümlü kılan özellikle 11. maddesi de dâhil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'ni¹ *hatırlatarak,*

¹ Birleşmiş Milletler, *Antlaşma Serisi*, cilt 2349, Nu. 42146.

ayrıca yargı sürecinde yolsuzlukla mücadelede şeffaflığın öneminin vurgulandığı *Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi: 11. Madde için Uygulama Rehberi ve Değerlendirme Çerçevesi*'ni de *hatırlatarak*,

Üye Devletlerin, diğer hükümlerinin yanı sıra, hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı artırma ve teşvik etme konusunda uluslararası işbirliğini sağlama ve adaletin idame ettirilebileceği koşulları oluşturma yönünde kararlılık göstermeyi kabul ettikleri Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı da *hatırlatarak*,

İlgili diğer uluslararası belgelerle birlikte İnsan Hakları Evrensel Beyanname² ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme³ de³ yer alanlar da dâhil olmak üzere yargıda şeffaflığa ilişkin bütün uluslararası ilkeler ile Taraf Devletlerin taahhütlerini ve yükümlülüklerini *hatırlatarak*, ayrıca uluslararası alanda kabul edilmiş ilgili diğer belgeleri de *göz önünde bulundurarak*,

Çocuklar, şiddet mağdurları ve özel ihtiyaçları olan bireyler gibi toplumun belli üyelerine ek koruma sağlanması gerektiğini ve bu kişilerin ceza adaleti sistemiyle karşılaştıklarında daha kırılgan olduklarını *kabul ederek*,

Genel Kurul'un Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri'ni⁴ kabul ettiği 13 Aralık 1985 tarihli, 40/146 sayılı Genel Kurul kararını *hatırlatarak*,

Yargı görevinin icrasında bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik, ehliyet ve özen değerlerinin vurgulandığı Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'ni⁵ göz önünde bulundurarak ve bunun üzerine yazılan Yorum'u *dikkate alarak*,

² Genel Kurul kararı 217 A (III).

³ Genel Kurul kararı 2200 A (XXI), ek.

⁴ *Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 7. Kongresi, Milano, 26 Ağustos–6 Eylül 1985: Sekreteryâ'nın hazırladığı rapor* (Birleşmiş Milletler yayını, Satış Nu. E.86.IV.1), bölüm. I, kısım. D.2, ek.

⁵ E/CN.4/2003/65, ek; ayrıca bkz. Ekonomik ve Sosyal Konsey kararı 2006/23, ek.

Yargıda bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik, ehliyet ve özen eksikliğinin hukukun üstünlüğünü sarsabileceğine, yolsuzluğu cesaretlendireceğine ve toplumun yargı sistemine duyduğu güveni olumsuz etkileyeceğine *inanarak*,

Üye Devletlerin yasal çerçevelerinin çeşitliliğini *kabul ederek* ve Üye Devletlerin anayasal ve yasal gelenekleri doğrultusunda, yargıda şeffaflığa yönelik yaklaşımlarının farklılıklarını *tanyarak*,

1. Yargıda şeffaflığı sağlamak üzere oluşturulmuş ilkeler ile birlikte, bu ilkelerin etkili biçimde uygulanması için tedbirleri altı yıllık bir süre boyunca geliştiren 37 ülkenin mahkeme başkanları ve kıdemli yargıçlarının ortak çabalarını *dikkate alır* ve ayrıca **Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ile İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler**'in⁶ halkın kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkemece sağlanan adil yargılanma hakkına duyduğu güveni artırmayı ve güçlendirmeyi amaçladığını *kaydederek*;

2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nden görevi ve mevcut kaynakları dâhilinde, yargı sistemlerini güçlendirme amaçlı çabalarında Üye Devletlere, istekleri üzerine destek vermeye devam etmesini *talep eder*;

3. Üye devletleri, adalet yönetimi konusunda programlarını ve yasal reformlarını oluştururken, kendi iç hukuk çerçeveleri ve uluslararası yükümlülükleri ile uyumlu olacak şekilde, **Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi** de dâhil olmak üzere, ilgili bütün iyi uygulamaları ve belgeleri göz önünde bulundurmaya *davet eder*;

4. Üye devletleri ve diğer bağışçıları Birleşmiş Milletler kuralları ve usulleri uyarınca, bu kararın amaçlarını gerçekleştirmek üzere ek bütçe kaynakları sağlamaya *davet eder*.

6 E/CN.15/2019/CRP.2.

YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, herkesin hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir eşitlikle davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve kamuya açık olarak görülmesi hakkına sahip olduğu ilkesini temel ilke olarak **TANIDIĞINDAN;**

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, herkesin mahkemeler önünde eşit olduğunu ve kendisine bir suç yüklenirken ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri belirlenirken, makul süre aşılmadan, kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil ve kamuya açık duruşma hakkına sahip olduğunu **İFADE ETTİĞİNDEN;**

Yukarıda anılan ilkeler ve haklar aynı zamanda, diğer uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleri ve bildirgelerinde, ulusal anayasalar, yasalar ve içtihat hukukunda ve ayrıca yargı teamülleri ile geleneklerinde de **TANIDIĞINDAN** veya **İFADE EDİLDİĞİNDEN;**

Günümüzde, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne bağlı bir devlette, şeffaflık ilkesinin yargı süreçlerinin temel bir unsuru olduğu evrensel olarak **KABUL EDİLDİĞİNDEN;**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARGITAY BAŞKANI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI'NIN DAVETLERİYLE, 20-21 KASIM 2013 TARİHLERİNDE İSTANBUL'DA TOPLANAN ASYA-PASİFİK BÖLGESİ YÜKSEK MAHKEME BAŞKANLARI VE YÜKSEK YARGIÇLARI KONFERANSI, YARGIDA ŞEFFAFLIĞI GÜVENCE ALTINA ALMAYA YÖNELİK HAZIRLANMIŞ ONBEŞ İLKEYİ GELİŞTİRMİŞ VE KABUL ETMİŞ OLDUKLARINDAN;

TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARGITAY BAŞKANI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI'NIN DAVETLERİYLE, 1-4 HAZİRAN 2016 TARİHLERİNDE BURSA'DA TOPLANAN BALKAN BÖLGESİ YÜKSEK MAHKEME BAŞKANLARI VE YÜKSEK YARGIÇLARI KONFERANSI, BU ONBEŞ İLKEYİ **TEYİD ETMİŞ OLDUKLARINDAN;**

VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARGITAY BAŞKANI VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI'NIN DAVETLERİYLE, 11-12 EKİM 2018 TARİHLERİNDE İSTANBUL'DA TOPLANAN, DÜNYADAKİ BAŞLICA HUKUK SİSTEMLERİNİ TEMSİL EDEN KUZEY VE GÜNEY AMERİKA, KARAYİPLER, AVRUPA, AFRİKA, ASYA VE PASİFİK'TEN OTUZ ÜLKENİN YÜKSEK MAHKEME BAŞKANLARI VE YÜKSEK YARGIÇLARI, BU ONBEŞ İLKEYİ **TEYİD ETMİŞ** VE BU İLKELERİN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLERİ **GELİŞTİRMİŞ VE KABUL ETMİŞ OLDUKLARINDAN;**

YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİNİN VE BU İLKELERİN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLERİN, ADALETİN TESİSİNDE VE YARGIDA ŞEFFAFLIĞIN GÜVENCE ALTINA ALINMASINDA TEMEL GEREKLER OLDUĞUNU **BİLDİRİRLER.**

İlke 1

Yargılama, temel bir ilke olarak, kamuya açık yapılmalıdır.

Duruşmaların kamuya açık olması, demokratik bir toplumda temel bir gerekliliktir. Kamuya açık yargılama ilkesine göre, yargılamanın yapıldığı mahkeme salonlarına vatandaşların ve basın mensuplarının girmesine izin verilmelidir. Bu nedenle mahkeme, halkın ve medyanın duruşmaları izleyebilmesini sağlamalıdır. Bu amaçla, duruşma zamanı ve yeri hakkındaki bilgiler kamunun erişimine açık hale getirilmelidir. Davaya duyulabilecek potansiyel ilgi ve duruşmanın niteliği dikkate alınarak, makul ölçüler çerçevesinde halkın izleyebilmesi için yeterli imkânlar sağlanmalıdır. Belirli duruşmaları kısmen ya da tamamen kamu veya medyaya kapalı tutmak için kanunen belirlenen meşru gerekçelerin bulunması halinde,¹ hâkim, bu gerekçelerin yayınlanmasını sağlamalıdır.

İlke 2

Yargı sistemi mahkeme binalarına ve bilgiye kolay erişimi sağlamalıdır.

Mümkün olması halinde, mahkemeye gidiş gelişleri kolaylaştırmak için adliyeler toplu taşıma merkezlerine yakın olmalıdır. Yargı sistemi mahkemelere en yakın yerlerde bir bilgi sistemi ve kaynak merkezi kurmalıdır. Halkla ilişkiler bürolarında kolaylıkla okunabilen tabelalar, adliye tanıtım kılavuzları ile mahkeme çalışma programlarına ek olarak, mahkeme personeli de bulunmalıdır. Mahkeme binaları, profesyonel hukuk

¹ Yazılı sunum esasıyla yürütülen tüm kanun yolu işlemlerine veya duruşma öncesi kararlara, kamuya açık duruşma şartının uygulanması zorunlu değildir. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 14(1) maddesi, demokratik bir toplumda ahlâk, kamu düzeni ya da ulusal güvenlik gerekçeleriyle ya da tarafların özel hayatlarındaki menfaati bunu gerektirdiğinde veya mahkemenin görüşüne göre aleniliğin adaletin tecellisine zarar vereceği özel durumların kesinlikle gerektirdiği ölçüde, mahkemenin kamuyu kısmen veya tamamen duruşmaların dışında tutma yetkisi olduğunu kabul etmektedir. Bu tür istisnai koşullar dışında, duruşma, medya mensupları dâhil kamuya açık olmalı ve örneğin, belirli kesimden insanlar ile sınırlanmamalıdır. Aile uyumsuzlukları veya çocuğun velayeti ile ilgili davalar ya da çocukların menfaatinin aksini gerektirdiği durumlar hariç olmak üzere, kamunun duruşmanın dışında tutulduğu davalarda dahi, temel bulgular, deliller ve yasal gerekçeler de dâhil olmak üzere hüküm aleni olarak tefhim edilmelidir.

hizmetleri için odaların yanı sıra halka yönelik formların doldurulması ve görüşmelerin yapılması amacıyla uygun alanlar ve çocuklar, mağdurlar, engelli kişiler gibi özel ihtiyaç sahibi gruplar için yeterli imkânlar sağlamalıdır. Mahkeme kullanıcılarının, yalnızca zamanında ve etkili hizmet değil, aynı zamanda mahkeme personelinden en yüksek standartlarda etik, profesyonel ve hesap verebilir davranış görmeye hakları vardır.

İlke 3

Yargı, yargı sistemine erişimi kolaylaştırmalıdır.

Mahkemeler, potansiyel mahkeme kullanıcılarına standart, kullanıcı dostu formlar ve yönergeler sağlamalı; dava giderleri, mahkeme usulleri ve duruşma takvimleri hakkında açık ve doğru bilgi vermelidir. Bu bilgiler ayrıca internet aracılığıyla da yaygınlaştırılmalıdır. Mahkemeler, uygun hallerde, potansiyel mahkeme kullanıcılarına adalete ulaşacak farklı yolların olduğunu, dava açmanın bunlardan yalnızca birini teşkil ettiğini bildirmek amacıyla “çok kapılı adliye” sistemini benimsemeli ve hukuki yardım başvuruları bakımından yardım sağlamalıdır. Kamunun yararlanabileceği yeterli hukuki yardımın olmadığı hallerde, hukuki yardıma ihtiyacı olan dava taraflarının, kamu yararı için hukuk profesyonelleri tarafından ücretsiz olarak (pro bono) temsil edilmesini teşvik etme, mahkeme dostları (amici curiae) tayin etme ya da alternatif uyuşmazlık çözümü önerme gibi girişimlerde bulunmak yargının sorumluluğudur. Mahkemeler uygun ruhsatsız kişilerin mahkeme huzurunda tarafları temsil etmesine izin verebilir.

İlke 4

Yargı, mahkeme kullanıcılarına, ücretsiz yazılı ve sözlü çeviri imkânları sağlamalıdır.

Suçlanan kişinin kendisine yöneltilen suçlamayı anladığı dilde öğrenme hakkı, temel bir insan hakkıdır. Suçlanan kişinin mahkemede kullanılan dili anlayamaması ve konuşamaması halinde, ücretsiz olarak sözlü çeviriden yararlanma hakkı da temel bir insan hakkıdır. Nitekim mahkeme kullanıcısının mahkemede kullanılan dilleri anlayamaması, o kişi açısından yargılamanın şeffaflıktan tamamen yoksun olması anlamına gelir. Dava sırasında sözlü veya yazılı çeviri olmaksızın, bir belgenin kanıt olarak sunulması bazı durumlarda mümkün olmayacağı gibi bir tanık da ifade veremeyebilir. Bu nedenle, mahkemede hem yazılı hem sözlü çeviri için gerekli imkânların bulunmasını sağlamak hâkimin ya da adalet yönetiminin sorumluluğudur.

İlke 5

Yargı, davaların tevzi edilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır.

Mahkeme sistemleri, davaların hâkimlere tevzi edilmesinde kullandıkları usuller bakımından farklılık gösterir. Bazı ülkelerde, mahkeme başkanı davaların dağıtım usulüne karar vermekten sorumludur. Diğer birtakım ülkelerde, dava tevzii, hâkimlerden ziyade mahkeme yöneticilerinin yönettiği bir görevdir. Üçüncü bir seçenek ise elle veya otomasyona dayalı olarak davaların rastgele tevzi edilmesidir. Son olarak, dava tevzii, yerleşik mahkeme teamülleri gibi gayri resmî kriterlere veya mahkemenin tabi olduğu daha resmi kurallar ve kanunlara dayalı olarak yapılabilir. Benimsenen model hangisi olursa olsun, bir mahkemenin hâkimleri arasındaki iş bölümü, davaların tevzii de dâhil olmak üzere, kanunlar veya ilgili mahkeme hâkimleri tarafından kabul edilmiş mahkeme kuralları uyarınca, önceden belirlenmiş, şeffaf düzenlemelere göre istikrarlı olarak

yürütülmelidir. Benzer şekilde, kanunda veya mahkeme kurallarında düzenlenen gerekçeler ile usullere uygun olanlar dışında bir dava hâkimden alınmamalıdır.

İlke 6

Yargı, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır.

Adaletin toplumla bütünleşmesi, yargı sisteminin halka açılmasını ve kendisini bilinir hale getirmeyi öğrenmesini gerekli kılar. Yargı gözetiminde olmak üzere, halk, basın ve mahkeme kullanıcıları, hem görülmekte olan hem de tamamlanan yargı süreçlerine ilişkin tüm bilgilere güvenli şekilde erişmelidir. Bu erişim, mahkemenin internet sitesi üzerinden veya uygun ve erişilebilir kayıtlar vasıtasıyla sağlanabilir. Bu bilgiler, gerekçeli kararları, dilekçeleri, talepleri ve delilleri içermelidir. Mahkeme tarafından henüz delil olarak kabul edilmemiş yazılı ifadeler veya benzeri delil niteliğindeki belgeler hariç tutulabilir. Mahkeme belgelerine erişim, yalnızca davaya ilişkin malzeme ile sınırlı olmamalı, aynı zamanda dava harçlarının tahsili, bütçe ödeneklerinin kullanımı ve benzeri bütçeye ilişkin verilerin yanı sıra iş yükü ve dava temizleme oranları istatistikleri gibi mahkemeye ilişkin idari bilgileri de içermelidir. Hâkimler olası çıkar çatışmalarını açıklamalıdır.

İlke 7

Yargı, idarenin yaptığı gözetim konusunda denetim yetkisine sahip olmalıdır.

Yargı sisteminin, duruşmalarda yaşanan gecikmeler nedeni ile haksız eleştirilere maruz kalmamasını güvence altına almak amacıyla yargıya, idare veya yürütme tarafından gözetimine alınan kişileri mahkeme huzuruna çıkarma yetkisi kanunla verilmelidir. Bu husus öncelikle insan hakları konusu olsa da halkın adalet yönetimine ilişkin algısında şeffaflığı sağlayacak bir yöntemdir.

İlke 8

Yargı, üst derece/temyiz mahkemesi kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını sağlamalıdır.

Kanunlar, doktrin ve diğer asli hukuk kaynaklarına güvenilir erişim olmadan hâkimler, avukatlar ve kamu idareleri de dâhil olmak üzere davanın tarafları belirli bir davada veya durumda hukukun nasıl işlemesi gerektiği konusunda açıkça anlaşılır rehberlikten yoksun kalırlar. Kararların yayınlanması; halkın, basın, sivil toplum kuruluşlarının, avukatların, hâkimlerin ve hukukçu akademisyenlerin, hâkimlerin çalışmalarını incelemesine imkân tanır. Kararların yayınlar yoluyla kamunun incelemesine sunulması, aynı zamanda kanunların uygulanmasını düzenli hale getirir, yargı kararlarını daha öngörülebilir ve tutarlı kılar, böylelikle adaletin kalitesini yükseltir. Yüksek mahkeme kararlarının bağlayıcı emsal teşkil ettiği yargı sistemlerinde, temyiz ve üst derece mahkemesi kararlarının yayınlanması ve dağıtılması, alt mahkemelerdeki hâkimlerin ve kamu idarelerinin kanuna uymasını sağlamada büyük önem taşır. Yüksek mahkeme kararlarının salt yol gösterici nitelikte olduğu ülkelerde dahi hâkimlerin yazılı hukuku tutarlı biçimde yorumlamasını sağlamak halen önemlidir. Mahkeme kararlarını, yazılı hukuk metinlerini ve bunun yanı sıra hukuk dergilerinde yayınlanan akademik makaleleri içeren, kamu erişimine açık veri tabanlarının oluşturulması beklenmektedir.

İlke 9

Yargı, yargı sürecine ilişkin öğrencilere yönelik programları desteklemelidir.

Yargı, okullarda ve üniversitelerde, yargı sürecine ilişkin bir anlayış geliştirilmesini ve böylelikle şeffaflığa katkı sağlanmasını amaçlayan programları desteklemeli ve bu programlara katılmalıdır. Bu programlar, mahkeme ziyaretlerini, hâkimlerin derslere girmesini, rol oynamayı, işitsel-

görsel materyal kullanımını ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesini içerebilir. Anılan programlar, yargı sistemi ve işleyişi hakkındaki bilgisizliğin ve yanlış kanıların önlenmesine veya düzeltilmesine hizmet eder.

İlke 10

Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmek üzere tasarlanmış halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya desteklemelidir.

Şeffaflık, sadece mahkeme işlemlerine ve bilgilere erişim sağlamaktan daha fazlasını içerir. Ayrıca, şeffaflığın sağlanması için bilgiler, özellikle hukuki alt yapısı olmayan ve çoğu zaman okuryazarlığı kısıtlı olabilecek mahkeme kullanıcıları gibi hedeflenen kitle için kolayca erişilebilir biçimde yaygınlaştırılmalıdır. Adaletin kalitesini ve verimliliğini artırmak üzere mahkemelerin işleyişi ve yargının faaliyetleri hakkında bilgilerin yayınlanmasının halkın yargıya güveni üzerinde de yararlı etkileri vardır.

Yargının halka ulaşımı, hâkimlerin öngörüye dayalı önlemler almalarını ve hizmet verdikleri toplum ile doğrudan karşılıklı ilişki kurmalarını içerir. Bunlar arasında halk toplantıları, radyo ve televizyon programlarının yapılması ve mahkeme kullanıcılarına yönelik kılavuzlar gibi farkındalık artıran materyallerin yaygınlaştırılması yer alabilir. Kısa kitapçıklar biçimindeki bu kılavuzlar, tutuklama, gözaltı, kefalet, ceza ve hukuk yargılama usulleri hakkında temel bilgiler ile suç mağdurları, tanıklar ve diğer hizmet alanlar için faydalı iletişim bilgileri sağlayabilir.

Mahkeme hizmetleri ve usulleri hakkında yargının halka ulaşımına ve eğitimine ilişkin bu tür programlar, hem yargı hem de mahkeme kullanıcıları açısından faydalıdır. Bu programlar, mahkemenin toplum ile aktif olarak ilişki kurmasını ve hukuk sisteminin işleyişi ile mahkeme işlemlerinin yürütülmesini çevreleyen karmaşıklıkların pek çoğunun açıklığa

kavuşturulmasını sağlar. Böylelikle, öngörüye dayalı yargının iletişim ve halka ulaşım stratejileri aracılığıyla halkın mahkeme işlemlerine katılımını ve eğitimini sağlayarak mahkemeler, halkın güvenini artırabilir ve kendi toplumlarında hukukun üstünlüğüne duyulan saygıyı güçlendirebilir.

İlke 11

Yargı, yargı kararları dâhil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmesi için medyaya uygun yardım ve erişim sağlamalıdır.

Duruşmada kapalılık kuralını, masumiyet karinesini ve uyuşmazlığa taraf olanların haklarını ihlal etmeksizin, davalar dâhil olmak üzere, duruşma öncesinde, sırasında ve sonrasında adalet yönetimi konusunda halk için bilgi toplamak ve yaymak, raporlamak ve yorum yapmak medyanın işlevi ve görevidir. Hangi davaların kamunun dikkatine sunulacağına ve nasıl ele alınacağına karar verme özgürlüğü ile adalet sisteminin kuruluş ve işleyişini eleştirme hakkını içeren bu ilkedен ancak Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de belirtildiği ölçüde ayrılmak mümkün olmalıdır.

Medyanın yargı işlemlerine erişimi yalnızca mahkeme salonunun kapılarının açılmasından ve gazetecilere oturacak yer temin edilmesinden ibaret değildir. Mahkeme işlemleri hakkında yalan yanlış ve sansasyonel haberlerin yer alması, mahkemelere iyi yönde hizmet etmez. Nitekim basında kötü veya önyargılı haberler yapılması, halkın yargıya olan güvenini sarsabilir ve yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve dürüstlüğü hakkında endişeler doğurabilir. Gazetecilerin, mahkemeler tarafından veya mahkemelerin işbirliği ile eğitilmesi, etkisiz haberciliğin azaltılmasına katkıda bulunabilir. Bu tür bir eğitim, yargı usulleri ile hukuki konularda gazetecilere temel bilgiler verecek, böylelikle gazetecilik becerilerinin ve etiğinin geliştirilmesine ve hâkimler ile gazeteciler arasında güven tesis edilmesine katkı sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.

Medya ile birlikte hareket edilmesi, yargı işlemleri hakkında haber yapılmasını kolaylaştırmak üzere her mahkemede basın bürosu kurulması suretiyle mahkemelerin aktif bir şekilde gazetecilere ulaşmasını da gerektirebilir. Bu bürolar, medya temsilcileri ile ilişki kurabilir, gazetecilerden gelen talepleri yanıtlayabilir ve yönetebilir, basın bültenleri yayımlayabilir ve genel olarak yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgiler sağlayabilir. Bu bürolar aynı zamanda, yaklaşan davaların takvimini sağlayabilir, medyanın doğru haber yapmasını izleyebilir ve halkın yargı anlayışını geliştirecek medya kampanyaları planlayabilir.

İlke 12

Yargı, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini değerlendirmeli ve bu yolla adaletin kalitesini yükseltmek için çaba göstermelidir.

Adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyet seviyesini ölçmek için çeşitli araçlar vardır. Akademik çevrenin katkılarına duyarlı olmanın yanı sıra, yargı, mahkeme kullanıcılarını geri bildirim vermeleri için cesaretlendirmelidir. Etkili ve tarafsız bir şikâyet sistemi, düzenli dava denetimleri, mahkeme kullanıcıları ve diğer paydaşlar periyodik anketleri, mahkeme kullanıcı kurullarıyla görüşmeler, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini incelemenin ve özellikle çıkar peşinde koşan “kapı tutucular”ın türemesine sebep olabilecek yargı sürecindeki sistemsel zayıflıkları tespit etmenin yollarıdır. Ancak, dersler alınmaz ve iyileştirici eylemler yapılmazsa, bu uygulamalar anlamsız hale gelecektir. Karşılaşılan zorlukları ve adalet sisteminin işleyişini geliştirmeye yönelik yapılan eylemleri içeren yıllık faaliyet raporunun yayınlanması, halkın yargıya güvenini artıracak bir önlemdir.

Hâkimlerin atanma süreci şeffaf olmalıdır.

Adayların hâkimliğe seçilme koşullarında şeffaflığın gerekli olduğu genellikle kabul edilmektedir. Yüksek hâkimliğe aday olan kişilerde aranan nitelikler dâhil olmak üzere, atama ve seçim ölçütleri, bu süreçteki şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak amacıyla halkın erişimine açık hale getirilmelidir. Yargıdaki tüm boş kadrolar, atama için uygun adayları başvuruda bulunmaya ve aday gösterilmeye davet edecek şekilde ilan edilmelidir. Bu durum, yargıda liyakate dayalı atama ve terfi usullerinin, mümkün olduğunca toplumun tamamını ve çeşitliliğini yansıtan bir aday havuzuna açık olmasını sağlar. Ayrıca, boş kadroların ve bu kadrolar için aday listelerinin yayınlanması, halkın atama sürecini denetlemesine de imkân tanır.

Hâkimlerin atanmasında çeşitli yöntemler bulunmakta ise de yargı bağımsızlığının korunması için hâkimlerin atama ve terfilerinin yasama veya yürütme tarafından değil, yüksek yargıya atamalarda Devlet Başkanı'nın resmi onayı ile birlikte, Yargı Kurulu gibi bağımsız bir organ tarafından yapılmasının zorunlu olduğu yönünde, çağdaş uluslararası ve bölgesel inisiyatiflerde oybirliği halinde mutabakat vardır. Her bir yargı mensubu ile toplumun üyesi, hâkim olmaya layık adayların seçilmesinde uygun biçimde tanımlanmış roller oynamalıdır. Yargının hâkim olmayan üyeleri, uygun bir atama mekanizmasıyla belirlenen, saygınlığı ve deneyimi herkes tarafından kabul edilen, seçkin hukukçular veya yurttaşlar arasından seçilebilir. Karma yapı, kendi çıkarını gözetme, kendini koruma ve yandaşlık algılarını önler ve toplumdaki farklı bakış açılarını yansıtır, böylece yargı için ilave meşruiyet kaynağı sağlar.

İlke 14

Yargı, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetlere şeffaf biçimde karşılık vermelidir.

Yargı yalnız etik davranış ilkelerini kabul etmemeli, aynı zamanda bu ilkelerin toplumda geniş biçimde yaygınlaştırılmasını da sağlamalıdır. Ancak, yargı etiği ilkeleri uygulanabilir değilse, yargının verimliliğinin artmasına ve halkın güveninin güçlenmesine çok az etkisi olacaktır. Bu nedenle, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetler için mahkemeye başvurulmasına dair hüküm bulunmadığı hallerde, bu şikâyetleri almak, soruşturmak, çözümlemek ve karara bağlamak üzere, güvenilir, bağımsız Yargı Etiği İnceleme Kurulu biçiminde bir mekanizma kurulmalıdır. Bu şekilde oluşturulan kurul, yargının kontrolünde olmamalı, ancak toplumun güvenini kazanmak için meslek mensubu olmayanların yeterince temsil edildiği bir kurul olmalıdır. Avukatlar, akademisyenler ve toplumun temsilcileri gibi yargı dışındaki kişilerin etik ilkelerin izlenmesine dâhil edilmesi şeffaflığın temel unsurunu teşkil edecek, yargının kendi çıkarını gözetmediğine ve kendini koruduğuna ilişkin muhtemel algıları önleyecektir.

İlke 15

Hâkimlerin disiplin süreci şeffaf olmalıdır.

Disiplin cezası verme veya bir hâkimi görevden alma yetkisi, görevdeki veya emekli hâkimlerden oluşan, ancak üyeleri arasında, yasama veya yürütme mensupları olmamak şartıyla, hâkim olmayan kişileri de içeren bağımsız bir organa veya hâkimlerin atanmasından sorumlu Yargı Kuruluna verilmelidir. Hâkimi görevden alma yetkisinin Devlet Başkanı veya yasama organına verildiği hallerde, böyle bir yetki ancak, anılan bağımsız organın bu yöndeki teklifi üzerine kullanılmalıdır. Bir hâkim aleyhine yaptırım istemiyle başlatılan işlemlerde, bu işlemlerin kamuya açık veya kapalı yürütülmesine bakılmaksızın, nihai karar yayınlanmalıdır. Şikâyetçi varsa, şikâyetine ilişkin soruşturmanın sonucundan bilgilendirilmelidir.

İSTANBUL BİLDİRGESİNİN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLER

İşbu Tedbirler Beyanı, *Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi*'nin etkili biçimde uygulanması için rehber ilkeler veya referans olarak sunulur. Bu Tedbirlerin yargı tarafından kabul edilmesi gerekir. Ancak, bazı Tedbirlerin etkili biçimde uygulanması için yargının mevcut durumda sahip olamayabileceği veya yasama ya da yürütme organlarının ilave eylemlerini gerektiren kaynaklara ihtiyaç duyulabilir. Bu doğrultuda, bu Tedbirlerin eksiksiz ve hızlı uygulanmasını sağlamak için devletin diğer organları yargı ile işbirliği yapmalı ve yargıya etkin bir şekilde yardım etmelidir.

İlke 1

Yargılama, temel bir ilke olarak, kamuya açık yapılmalıdır.

Yargıda şeffaflık, halkın adalet yönetimine güvenmesini ve bu güvenin sürmesini sağlamak için vazgeçilmez önem taşıdığından, yargı:

1. Mahkeme işlemlerinin kamuya ve medyaya açık olarak yürütülmesini sağlayacak usulleri tesis etmeli ve uygun kolaylıkları sağlamalıdır.
2. Mahkeme salonlarında halkın yargılamayı izlemesi ve yargılamaya tanıklık etmesi için yeterli oturma yerlerinin bulunmasını sağlayacak tedbirleri almalıdır.
3. Halkın duruşma zamanı ve yeri hakkında bilgilere önceden erişmesini sağlayacak usulleri tesis etmelidir.
4. Medya mensuplarının yargılamayı izlemeleri için erişim ve uygun imkânlar sağlamalıdır.
5. Hâkimlerin kararlarını zamanında ve kamuya açık şekilde vermesini gerektiren standart usuller tesis etmelidir.

6. Yargılamanın kamuya açık yürütülmesinin istisnalarının, yalnızca kanunla belirlenmesini ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 14 (1) maddesi ile çelişmemesini sağlamalıdır.

İlke 2

Yargı sistemi mahkeme binalarına ve bilgiye kolay erişimi sağlamalıdır.

Yargıya fiziksel erişim, halkın adalet yönetimine güvenini artırmanın temel bileşeni olduğundan, yargı:

1. Mümkün olması halinde ve kaynakların elverdiği ölçüde, mahkeme binalarının toplu taşıma merkezlerine yakın olmasını sağlamalıdır.
2. Mahkeme işlemlerine katılmak veya mahkeme programlarına erişmek için fiziksel olarak seyahat engeli bulunan kişiler düşünülerek, gezici mahkeme veya gece mahkemesi programları, telefon ya da video konferans veya ön duruşmaların çevrimiçi görüşme ortamlarında yapılması gibi mahkeme hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin yenilikleri desteklemelidir.
3. Mahkeme binasındaki büroların yönlerini gösteren belirgin ve kolaylıkla anlaşılabilir levhalar yerleştirmelidir.
4. Mahkeme kullanıcılarına bilgi sağlamak amacıyla, mahkeme binasının girişinde danışma veya hizmet masaları kurmalıdır.
5. Duruşmalara, yargılamalara ve mahkeme salonlarına ilişkin programları açık ve anlaşılır bir şekilde mahkeme binasında asmalıdır.

6. Mahkeme kullanıcılarının dilini konuşabilen mahkeme personeli çalıştırmalı ve bulundurmalı veya alternatif olarak, çevirmen yardımını gecikmeksizin temin edebilmelidir.
7. Gerekğinde tanıklar için uygun güvenlik sağlayan alanlar dâhil olmak üzere, mahkeme kullanıcıları için rahat bekleme alanları temin etmelidir.
8. Çocuklar, özel ihtiyaçları olan kullanıcılar ve cinsel şiddet veya aile içi şiddet mağdurları gibi mahkeme kullanıcılarının özel ihtiyaçlarına uygun imkânlar sağlamalıdır.
9. Güvenli, temiz, uygun ve kullanıcı dostu mahkeme binaları sağlamalıdır.
10. Tek durak ilkesiyle hizmet sağlamak üzere kaynak merkezi tesis etmelidir.
11. Basit, açık ve erişilebilir formatta mahkeme kullanıcı rehberleri, afişler ve diğer bilgilendirici materyaller yayınlamalıdır.
12. Hâkimler ve mahkeme personeli için yönetim eğitimi programları oluşturmaları ve zorunlu kılmalıdır.
13. Mahkeme oturum saatleri, mahkeme binası kılavuzları ve ilgili dava bilgileri gibi mahkeme kullanıcıları açısından faydalı bilgileri içeren kamuya açık internet sitesi oluşturmalarıdır.

İlke 3

Yargı, yargı sistemine erişimi kolaylaştırmalıdır.

Davanın tarafları ile halkın yargı sürecini anlamaları, yargıda şeffaflık, hesap verebilirlik ve adaletin adil yönetiminin temel bileşeni olduğundan, yargı:

1. Standart, kullanıcı dostu formlar ve yönergeler geliştirmeli ve uygulamalıdır.
2. Dava giderleri, mahkeme usulleri ve duruşma takvimleri gibi konulara ilişkin bilgileri açık ve doğru biçimde yayınlamalı; kaynakların imkân verdiği ölçüde, bu bilgileri internet veya otomatik telefon sistemleri aracılığıyla yaymalıdır.
3. Mahkeme kullanıcılarının internet üzerinden formları temin edebilmesini ve dava giderlerini ödeyebilmesini sağlayan sistemler uygulamalıdır.
4. Davanın tarafları ile halkın, hükümler de dâhil olmak üzere dava bilgilerini internet sitesinden temin edebilmesini sağlayan sistemler uygulamalıdır.
5. Müdahalesinin istenebileceği ceza hukuku konularında Kamu Savunucusu bürosu tesis etmeli veya tesis edilmesi için teşvikte bulunmalıdır.
6. Mahkemede yasal temsil giderini karşılayamayacak olan davanın tarafına, bir avukatın ücretsiz (*pro bono*)² hizmet sunmasını gerekli kılmalıdır.
7. Muhtaç kişilere hukuk hizmetleri sağlamak amacıyla Adli Yardım Kliniklerinin kurulmasını teşvik etmelidir.

---

² *Pro Bono*, bir avukatın ücretsiz olarak sağladığı meslek hizmetini ifade eden Latince bir ibaredir.

8. Vaka değerlendirmesi, arabuluculuk, tahkim, uzlaştırma ve karmaşık dava yönetimi dâhil olmak üzere çeşitli uyuşmazlık çözüm süreçlerini öneren uyuşmazlık çözümüne ilişkin çok kapılı adliye sistemi yaklaşımını uygulamalıdır. Bu hizmetler vasıflı, ehil ve deneyimli arabulucular, vaka değerlendiricileri ve hakemler tarafından sağlanmalı ve dava açmadan önce veya davanın başka herhangi bir aşamasında kullanılabilir olmalıdır.
9. Özellikle miras, nafaka, velayet ve evlilik uyuşmazlıkları gibi konulara ilişkin medeni hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için dava taraflarına geleneksel yöntemlere alternatif olarak ekonomik yollar sunan dostane uyuşmazlık çözüm merkezi kurmalıdır.
10. Tarafların elektronik araçlarla delil sunmasını sağlamalıdır.
11. Koşulların haklı kıldığı durumlarda, uygun bir ruhsatsız kişinin mahkemede bir tarafa yardımcı olmasına izin vermelidir.³

İlke 4

Yargı, mahkeme kullanıcılarına, ücretsiz yazılı ve sözlü eviri imkânları sağlamalıdır.

Davanın taraflarının içinde yer aldıkları yargılama süreçlerini izleyebilmeleri ve anlayabilmeleri, yargıda şeffaflığın ve yargı kararlarının adil olduğuna duyulan güvenin temel bileşeni olduğundan, yargı:

1. Mahkeme huzurunda tarafların, yargılama işlemlerindeki dili anlamalarını sağlamalıdır.
2. Mahkemenin yargılama işlemlerindeki dilini anlayamıyor ya da konuşamıyorsa, tanığa veya mahkeme kullanıcıasına ücretsiz çevirmen desteği sağlamalıdır.

---

³ “Ruhsatsız” kişi, hukuk mesleğini icra etme ruhsatı bulunmayan ve bir tarafa yardım etmek isteyen arkadaş veya akrabayı içerebilir.

İlke 5

Yargı, davaların tevzi edilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır.

Hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığına olan halkın güveni, adalet yönetimine duyulan güvenin korunmasının ve sürdürülmesinin temel bileşeni olduğundan, yargı:

1. Her mahkemede dosyaların hâkimlere tevzi ve tahsis edilmesi için mahkeme kurallarına göre önceden belirlenmiş nesnel ve şeffaf bir sistem kurmalıdır. Böyle bir sistem, alfabetik veya kronolojik sıraya ya da dava tevzilerinde nesnelliği sağlayan diğer rastgele seçim sürecine dayanabilir.
2. Ciddi hastalık veya çıkar çatışması gibi haklı sebepler olmadıkça, bir davanın hâkimden alınmamasını sağlamalıdır. İzin verilebilir çekilme gerekçeleri ile çekilme usulü, kanunla veya mahkeme kurallarıyla düzenlenmelidir.
3. Davaların tevzi ve tahsis edilmesine yardımcı olmak ve bunu kolaylaştırmak amacıyla; bir hâkimin, ilk atandığında ve sonrasında her yıl, her türlü üyelik, kurum dışı çalışmalar ve diğer mali olmayan çıkarlarını mahkemeye beyan etmesini ve mevcut veya muhtemel çıkar çatışmalarını belirtmesini gerektiren bir sistem kurmalıdır.
4. Hâkimin, mahkeme önündeki bir konuda, makul bir kişi tarafından adil ve nesnel olabilmesinin sorgulanmasına yol açabilecek nitelikte mevcut veya muhtemel çıkar çatışmalarını davanın taraflarına ve yasal temsilcilerine beyan etmesini sağlamalı ve böylelikle tarafların ve yasal temsilcilerinin hâkimin yargılama sürecinden çekilmesini talep etmelerine imkân tanımalıdır.

İlke 6

Yargı, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır.

Yargı görevlerinin ifasında ve adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığın görünürlüğü ve gerçekliği vazgeçilmez önem taşıdığından, yargı:

1. Hâkimin, vakaları, kanunları ve kararını haklı kılan hukuki gerekçeleri hükmünde anlaşılır bir dille belirtmesini gerekli kılmalıdır.
2. Mahkeme kayıtlarına kolay erişimi ve bilgilere çabuk ulaşmayı sağlayacak bir mahkeme kalemini hazır bulundurmalıdır.
3. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanunlara tabi olarak; henüz delil olarak kabul edilmemiş yazılı ifadeler ve benzeri delil niteliğindeki belgeler dışında, gerekçeli kararlar, dilekçeler, talepler ve deliller dâhil olmak üzere, hem görülmekte olan hem de sonuçlanan yargılama süreçlerine ilişkin bilgilerin kamu erişimine açık olmasını sağlayan sistemleri kurmalıdır.
4. Mahkemenin iş yükü istatistikleri ve dava temizleme oranlarına ilişkin bilgileri düzenli olarak yayınlamalıdır.
5. Dava giderlerinin tahsili ve bütçe ödeneklerinin kullanımı gibi bütçeyle ilgili verilere ilişkin bilgilerin kamuya açık olmasını sağlamalıdır.

İlke 7

Yargı, idarenin yaptığı gözaltı konusunda denetim yetkisine sahip olmalıdır.

Kişilerin kanunsuz veya insanlık dışı biçimde hürriyetinden mahrum bırakılması hukukun üstünlüğü, adaletin adil ve açık biçimde yönetimi ve adil yargılanma ilkesine aykırı olduğundan, yargı:

1. İdare veya yürütmenin yaptığı gözaltılar üzerinde yargı mensuplarının bağımsız denetiminin sağlanması için yapılandırılmış cezaevi ziyaretleri sistemi kurmalıdır.⁴
2. İdare veya yürütmenin gözaltına aldığı kişilerin zamanında mahkeme huzuruna getirilmesini ve yetkili makamların böyle bir gözaltının sebeplerini ve hukuki gerekçesini mahkemeye açıklamasını gerekli kılmalıdır.
3. Yetkili makamlar, böyle bir gözaltı için yeterli olgusal ve hukuki gerekçe gösteremezse, idare veya yürütme tarafından gözaltına alınan kişilerin salıverilmesini emretmelidir.

İlke 8

Yargı, üst derece/temyiz mahkemesi kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını sağlamalıdır.

Hukukun ve hukuki ilkelerin tutarlı biçimde yorumlanması, adaletin adil yönetiminin temel bileşeni olduğundan, yargı:

---

⁴ “İdare veya yürütmenin yaptığı gözaltılar”, genellikle kamu güvenliği, göçmenlik veya akıl sağlığı kanunları kapsamında, bir bireyin devlet tarafından yargılamasız tutuklanması ve gözaltına alınmasıdır.

1. Resmi internet sitesinde yayınlanması da dâhil olmak üzere, yeni kanunlar ile üst derece ve temyiz mahkemesi kararlarını içeren ilgili bilgilere, mahkeme kullanıcılarının daha kolay ulaşmasını sağlayacak usuller tesis etmelidir.
2. Temyiz ve üst derece mahkeme kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını sağlayacak usuller tesis etmelidir.
3. Mahkeme kararları ile mevzuat metinlerini, bunun yanı sıra hukuk dergilerinde ve akademik hukuk dergilerindeki bilimsel makaleleri içeren, kamu erişimine açık veri tabanı oluşturmalıdır.

İlke 9

Yargı, yargı sürecine ilişkin öğrencilere yönelik programları desteklemelidir.

Hukukun üstünlüğü ile yargının görevine duyulan saygıyı artırmak ve pekiştirmek, önemli hukuk ilkeleri ile birey haklarının nesiller boyunca anlaşılmasına bağlı olduğundan, yargı:

1. Hukuk profesyonelleri ve yükseköğretim kurumlarıyla birlikte, öğrencilerin organize edilmiş mahkeme ziyaretlerini, hâkimlerin derslere girmesini ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesini içeren düzenli öğrenci katılım programları tesis etmelidir.

İlke 10

Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmek üzere tasarlanmış halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya desteklemelidir.

Halkın yargı sistemi ile yargının ahlâki otoritesine ve dürüstlüğüne güvenmesi, yargı sürecini anlamasına bağlı olduğundan, yargı:

1. Mahkeme kullanıcılarının, yaşadıkları sorunlar hakkında yargı ile ilişki kurmasına imkân tanıyan, halk toplantıları dâhil olmak üzere, halka ulaşım programları tesis etmelidir.⁵
2. Yargının işleyişi, toplum yaşamındaki rolü ve yargı süreçleri hakkında bilgileri yaygınlaştırmak için radyo ve televizyon programlarına katılmalıdır.
3. Tutuklama, gözaltı, kefalet, ceza ve hukuk yargılama usulleri hakkında temel bilgiler ile suç mağdurları, tanıklar ve diğer mahkeme kullanıcıları için faydalı iletişim bilgileri sağlayan kısa, açıkça yazılmış ve kolay anlaşılır kitapçıklar ve diğer materyalleri, internet yolu da dâhil olmak üzere, yayınlamalıdır.

İlke 11

Yargı, yargı kararları dâhil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmesi için medyaya uygun yardım ve erişim sağlamalıdır.

Medya, halkın adalet yönetimi hakkında bilgi ve görüş edindiği birincil kaynak olduğundan, yargı:

⁵ “Halk toplantısı” belediye binası, okul binası veya başka herhangi uygun bir yerde toplumun üyeleriyle yapılan toplantıdır.

1. Yargı işlemleri hakkında haber yapılmasını kolaylaştırmak üzere, medya temsilcileriyle ilişki kuracak, gazetecilerden gelen talepleri yanıtlayacak ve yönetecek, basın bültenleri yayınlayacak ve genel olarak yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgiler sağlayacak basın veya halkla ilişkiler bürosu kurmalıdır. Bu büro, yakın zamanda görülecek davaların takvimini sağlamalı, medyanın doğru haber yapmasına yardım etmeli ve halkın yargı hakkındaki anlayışını geliştirecek medya kampanyaları planlamalıdır.
2. Gazeteciler için mahkeme yapısı, mahkeme usulleri, mahkeme bilgilerine erişim yöntemleri ve hukuki konular hakkında temel bilgileri içeren eğitim sağlayarak, medya ve yargı arasında güven tesis eden bir program oluşturmalıdır.

İlke 12

Yargı, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini değerlendirmeli ve bu yolla adaletin kalitesini yükseltmek için çaba göstermelidir.

Adalet yönetimine ilişkin halkın güveninin sürmesi, adaletin kalitesine bağlı olduğundan, yargı:

1. Mahkeme kullanıcılarının yargı mensupları ve mahkeme personeli hakkında şikâyetlerini almak, incelemek ve uygun olduğu hallerde ilgili disiplin organına iletmek üzere, her mahkemede hâkimler, avukatlar ve vatandaşlardan oluşan bir Kamu Şikâyetleri Kurulu oluşturmalıdır.
2. Her mahkeme binasına, halkın yargı mensupları, mahkeme personeli veya mahkeme usulleri hakkında isimsiz şikâyetlerini dahi sunabileceği kamu şikâyet kutuları koymalıdır.

3. Her mahkemenin başyargıcı ve/veya yazı işleri müdürünün, şikâyetler için “açık kapı” politikası uygulamasını sağlamalıdır.
4. Mahkeme personeli için düzenli performans değerlendirmesi yapmalıdır.
5. Her mahkemede Mahkeme Kullanıcıları Kurulu kurmalıdır.
6. Sistemsel zorlukları veya zayıflıkları tespit etmek için mahkeme kullanıcıları ve diğer paydaşlar ile görüşmeye ve onlara anket yapmaya yönelik bir sistem kurmalıdır.
7. Davaların zamanında sonuçlandırılmasını sağlamak üzere, hâkimler ve mahkeme personelinin düzenli dava denetimi yapmalarını zorunlu kılmalıdır.⁶
8. Hâkimler ve mahkeme personelinin, mahkeme kullanıcılarının şikâyetlerini düzenli olarak incelemesi, analiz etmesi ve gerektiğinde bu şikâyetlere cevap hazırlamasını içeren bir program oluşturmalıdır.
9. Habersiz mahkeme denetimleri programı uygulamalıdır.
10. Kendi performansının akademik çevre tarafından eleştirel olarak değerlendirilmesini cesaretlendirmelidir.
11. Halkın olumsuz algılarını düzeltmek ve bu tür algılara yol açan yargı sürecindeki verimsizlikleri veya diğer engelleri ortadan kaldırmak için tasarlanmış sistem genelinde kapsamlı bir strateji oluşturmalıdır.
12. Adalet sisteminin işleyişinin geliştirilmesinde karşılaşılan zorlukları ve alınan tedbirleri içeren yıllık faaliyet raporu yayınlamalıdır.

---

⁶ “Dava denetimi” gecikmenin meydana geldiği yargılama işlemlerinin aşamalarının tespit edilmesi amacıyla hukuk, ceza veya kanun yolu usulüne ilişkin kanunlar uyarınca dava kaydının incelenmesidir.

Hâkimlerin atanma süreci şeffaf olmalıdır.

Yetkin, bağımsız ve tarafsız hâkimler, halkın adalet yönetimine güvenmesini ve bu güvenin sürmesini sağlamak için vazgeçilmez önem taşıdığından, yargı:

1. Hâkimlik başvurularını ve/veya hâkimliğe aday göstermeleri almak ve incelemek için, geniş mesleki ve sivil toplum temsiline dayanan bağımsız bir organ oluşturmalıdır.
2. Yüksek hâkimlik de dâhil olmak üzere; bu tür görevlerde adaylardan istenen niteliklere ilişkin bilgilerle birlikte yargıdaki tüm boş kadroların ilan edilmesini gerekli kılmalıdır.
3. Boş hâkimlik kadroları ile bu görevlere başvuran adayların veya aday gösterilenlerin listesinin yayınlanmasını gerekli kılmalıdır.
4. Kişileri hâkimliğe atayan veya aday gösteren sorumlu organın adaylarla yaptığı mülakatları halkın ve medyanın izlemesine imkân sağlayan usulleri yürürlüğe koymalıdır.
5. Toplumdaki çeşitliliği yansıtan, liyakate dayalı işe alım ve terfi süreci oluşturmalıdır.
6. Hâkimlerin acil bir durumda veya düzenli yer değişikliği nedeniyle görev yerlerinden tayin edilmesini düzenleyen usulleri yürürlüğe koymalıdır.

Yargı, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetlere şeffaf biçimde karşılık vermelidir.

Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nde belirtilen yargının temel değerlerine adanmışlık, halkın adalet yönetimine duyduğu güveni artırmanın temel bileşeni olduğundan, yargı:

1. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'ni dikkate alarak, yargı mensupları için mesleki ve etik davranış kuralları veya standartları geliştirmeli ve yürürlüğe koymalıdır.
2. Her hâkime, mesleki ve etik ilkelerin yazılı bir nüshasının ve yorumlar gibi ilgili diğer materyallerin verilmesini sağlamalıdır.
3. Yargı etiği ilkelerini, yazılı yayınlar veya internet yoluyla toplumda yaygınlaştırmalıdır.
4. Öngörülen davranışın uygunluğu hakkında hâkimlerin bireysel olarak tavsiye alabileceği bir mekanizma veya usul oluşturmalıdır.
5. Gerektiğinde bağımsız disiplin organına sevk etmek dâhil, yargı mensuplarının etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetleri almak, incelemek ve uygun işlemi yapmak üzere meslek mensubu olmayanların da yeterince temsil edildiği bağımsız bir mekanizma veya usul oluşturmalıdır.
6. Yargı etiğine ilişkin ders programları veya modüller geliştirmeli ve hâkimlerin ilk eğitiminde bunları zorunlu kılmalıdır.

7. Yargı mensuplarının, mal varlıklarını ve mali yükümlölüklerini düzenli olarak beyan etmelerini gerektiren usuller yürürlüğe koymalıdır.

İlke 15

Hâkimlerin disiplin süreci şeffaf olmalıdır.

Hâkimlerin davranışlarından dolayı hesap vermekten korunmasına yol açacak şekilde tasarlanmış kapalı veya şeffaflıktan yoksun disiplin usulleri; halkın yargı süreçlerinin dürüstlüğüne duyduğu güveni sarstığından, yargı:

1. Disiplin yaptırımlarına yol açabilecek davranışları tanımlamalıdır.
2. Mesleki yeterliliği konusunda hâkimin şikâyet edilmesine ilişkin bir usul oluşturmalı ve yayınlamalıdır.
3. Mesleki yeterliliği konusunda hâkime yönelik şikâyetleri almak, bu tür şikâyetleri soruşturmak ve gerektiğinde bağımsız disiplin organına sevk etmek dâhil olmak üzere hangi işlemin yapılacağına karar vermek için meslek mensubu olmayanların da temsil edildiği bir bağımsız soruşturma organı oluşturmalıdır.
4. Hâkimleri görevden alma yetkisine sahip, meslek mensubu olmayanların da temsil edildiği bağımsız bir disiplin organı kurmalıdır. Görevden alınması istenen hâkim bu organ huzurunda, yasal temsil, mevcut yargı etiği standartlarına göre yapılmış soruşturma ve bu soruşturmanın hızlıca sonuçlandırılması dâhil olmak üzere tam savunma hakkına sahip olmalıdır. Görevden alma kararı verilmesi durumunda, hâkim uygun bir mahkemeye veya divana kanun yolu başvurusunda bulunma hakkına sahiptir.

5. Soruşturmanın gidişatı hakkında, şikâyetçinin bilgilendirilmesini sağlayan usuller oluşturmalıdır.
6. Hâkime yönelik yaptırımla sonuçlanan disiplin sürecinde kesinleşmiş kararın yayınlanması veya sair şekilde alenileştirilmesini sağlamalıdır.

AÇIKLAYICI NOT

Şeffaflık, yargı sürecinin temel bir unsurudur. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi “Herkes, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir eşitlikle davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve kamuya açık olarak görülmesi hakkına sahiptir” hükmünü içermektedir. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ise adil ve kamuya açık duruşma hakkını teyit ederek, demokratik bir toplumdaki genel ahlak, kamu düzeni (*ordre public*) veya ulusal güvenlik nedenleriyle ya da tarafların özel yaşamlarına ilişkin menfaatlerinin gerektirmesi halinde veya aleniliğin adaletin gerçekleştirilmesine zarar verebileceği özel koşullarda ve mahkemenin kesinlikle gerekli gördüğü ölçüde, basın ve halkın, duruşmalardan tamamen veya kısmen çıkarılabileceği hükmünü taşır. Öte yandan Sözleşme bir ceza davasında veya hukuk davasında verilen hükmün, aile uyuşmazlıkları veya çocuğun velayeti ile ilgili davalar ya da çocukların menfaatinin aksini gerektirdiği durumlar dışında aleni olarak tefhim edileceğini belirtir.

BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri’nde belirtilen yargı bağımsızlığı ilkesi, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nde yer alan yargının hesap verebilirliği ilkesi ile tamamlanmıştır. Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi tarafından kabul edilen Görüşleri özetleyen ve düzenleyen Hâkimlerin Magna Carta’sı; hızlı, etkili ve ekonomik uyuşmazlık çözümüne erişim ile adil ve kamuya açık duruşmaya dayalı, makul bir süre içinde aleni olarak tefhim edilen gerekçeli kararların önemini vurgulamaktadır. Avrupa Konseyi’nin himayesinde Slovenya’da toplanan Avrupa Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı, “Yüksek Mahkeme: Alenilik, Görünürlük ve Şeffaflık” hakkında bir demeç hazırlamıştır. Bu demeç, “çağdaş toplumun adaletle ilişkin beklentilerini karşılama gereğini” tanımış ve mahkemelerin “açıklık ve duyarlılık göstermesi”nin önemini vurgulamıştır. Demeç; “açık ve kolay anlaşılır gerekçelendirmeye dayanan” yargı kararlarının kamu tarafından erişilebilir olması, hâkimlerin atanma sürecinin şeffaf olması, yüksek mahkemenin “hukuk devletinde adalet sorunlarının daha iyi bilinir hale getirilmesi amacıyla toplumdaki demokratik tartışmaya katılması”

gerektiğini kaydetmiş, demokraside yüksek mahkemenin eğitsel rolü açısından yargı ve medya arasındaki ilişkinin önemini vurgulamıştır.

İnsan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir devlette, şeffaflık ilkesinin yargının temel bir unsuru olduğunu kaydederek kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiğini belirten Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Türk Yargıtayı'nın talebiyle, yargıda şeffaflık bildirgesi taslağının hazırlanması çalışmalarına 2013 yılının ilk aylarında başlamıştır. BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü tarafından hazırlanan taslak, ilk olarak Asya-Pasifik Bölgesi Yüksek Mahkeme Başkanlarının görüşlerine sunulmuş, onlardan alınan yorum ve öneriler ışığında düzenlenmiştir.

Asya-Pasifik Bölgesi Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ofisi Mukim Temsilcisi'nin davetleriyle, Asya-Pasifik Bölgesinden 12 ülkenin Yüksek Mahkeme Başkanları ve/veya Yüksek Yargıçları ile Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay daire başkanları yargıda şeffaflığın güvence altına alınmasında en iyi uygulamalar ve öğrenilen dersler hakkında karşılıklı deneyim ve bilgi alışverişi yapmak için yargıda şeffaflık kavramının çok yönlü temel unsurlarını belirlemek ve yargıda şeffaflık hakkında ayrıntılı bir beyan hazırlanmasını değerlendirmek amacıyla Kasım 2013'te İstanbul Çırağan Sarayı'nda bir araya gelmişlerdir. Bölgenin diğer üç ülkesinden seçilen dört uzman moderatör olarak onlara destek olmuştur.

Katılan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Abdul Salam Azimi**, Afganistan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Ramiz Rzayev**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Farid Madatli**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Hassan Arif Sheikh**, Bangladeş Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Konstantin Kublashvili**, Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Vasil Mshvenierdze**, Gürcistan Mtskheta Federal Mahkeme Başkanı; **Roki Panjaitan**, Endonezya Cumhuriyeti

Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Feruza Zulumbekovna Djamashveva**, Kırgızistan Yüksek Mahkeme Başkanı; **Tun Arifin bin Zakaria**, Malezya Federal Mahkeme Başkanı; **Mohd Aizuddin bin Zolkeply**, Malezya Federal Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Gotovdorj Tsagaantsooj**, Moğolistan Yüksek Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Dolgorsuren Namjil**, Moğolistan Yüksek Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Tha Htay**, Myanmar Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Damodar Prasad Sharma**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Bharat Bahadur**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Lohit Chandra Chah**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Kulratna Bhurtel**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Ramesh Prasad Rijal**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Eakachai Chinnapongse**, Tayland Yüksek Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Soopanit Chinnawat**, Tayland Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Supachart Thinpangnga**, Tayland Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Bui Ngoc Hoa**, Vietnam Yüksek Halk Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Huu Quan Tran**, Vietnam Ha Nam Eyaleti Yüksek Halk Mahkemesi Başkanı; **Chu Trung Dung**, Vietnam Yüksek Halk Mahkemesi Uluslararası İşbirliği Daire Başkanı ve **Ha Tuan Hiep**, Vietnam Yüksek Halk Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı.

Moderatörlük görevini yürüten uzmanlar: **Yüksek Yargıç John Dowd**, Uluslararası Hukukçular Komisyonu Başkan Yardımcısı, Cenevre (Avustralya); **Malathi Das**, Asya-Pasifik Barolar Birliği Başkanı (Singapur); **Dato' Param Cumaraswamy**, BM Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Eski Özel Raportörü (Malezya) ve **Nihal Jayawickrama**, BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü (Sri Lanka).

Konferansın açılış oturumunda konuşan BM Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Özel Raportörü **Gabriela Knaul**, toplantının hedeflediği sonuç olan yargıda şeffaflığa ilişkin kapsamlı bir beyanın, dünyada bazı yargı sistemlerinde yürütülmekte olan yargıda reform girişimlerine değerli katkılar sağlayacağını ifade etmiştir. Üç gün süren konferansın sonunda katılımcılar, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'ni kabul etmiştir. İstanbul Bildirgesi adalet yönetiminde şeffaflığa ilişkin ilkeleri içeren kapsamlı ilk beyan olmuştur.

Balkan Bölgesi Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti Bursa'da 2016 yılının Haziran ayında düzenlenen üç günlük konferansta, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi, Balkan Cumhuriyetlerinin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları'na sunulmuş, gözden geçirilmiş ve değişiklik yapılmaksızın kabul edilmiştir.

Katılan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Xhezair Zaganjori**, Arnavutluk Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Charalambos Macheras**, Yunanistan Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Fejzullah Hasani**, Kosova⁷ Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Elena Gosheva**, Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı ve **Vesna Medenica**, Karadağ Yüksek Mahkemesi Başkanı. Türkiye Cumhuriyeti'nden katılanlar: **İsmail Rüştü Cirit**, Yargıtay Başkanı; **Zerrin Güngör**, Danıştay Başkanı; **Abdullah Arslan**, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı ve **Ahmet Zeki Liman**, Askeri Yargıtay Başkanı. Moderatörlük görevini yürüten uzmanlar: **Dato' Param Cumaraswamy**, BM Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Eski Özel Raportörü (Malezya); ve **Nihal Jayawickrama**, BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü (Sri Lanka).

Uluslararası Uzmanlar Grubu Toplantısı

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin Uygulanması için Taslak Eylem Planı hazırlamak üzere Ekim 2017'de Ankara'da bir uluslararası uzmanlar grubu toplantısı yapılmıştır. Toplantıya katılan uzmanlar: **Yüksek Yargıç John Dowd** (Avustralya); **Yüksek Yargıç Shiranee Tilakawardane** (Sri Lanka); **Yüksek Yargıç Kashim Zannah** (Nijerya); **Jeffrey A. Apperson** (ABD); **Michael Buenger** (ABD); **Wojciech Postulski** (Polonya) ve **Nihal Jayawickrama** (Sri Lanka). Yargıtay'dan katılanlar: **İsmail Rüştü Cirit**, Yargıtay Başkanı; **Fahri Akçin**, Daire Başkanı; **Ahmet Er**, Daire Başkanı; **Seracettin Göktaş**, Daire Başkanı

⁷ Kosova'ya atıf, 1244 (1999) sayılı Güvenlik Konseyi Kararı bağlamında anlaşılmalıdır.

ve **Mustafa Saldırım**, Genel Sekreter Yardımcısı. Toplantı'dan sonra taslak Eylem Planı geliştirilmiştir. Dokümanın nihai taslağı, Nisan 2018'de Viyana'da yapılan Yargıda Dürüstlük Küresel Ağı'nın Yüksek Düzeyli Açılış Oturumu'nda Yargıtay Başkanı **Sayın İsmail Rüştü Cirit** tarafından sunulmuş ve metin tüm katılımcılara dağıtılmıştır.

Kuzey ve Güney Amerika, Karayipler, Avrupa, Afrika, Asya ve Pasifik Yüksek Mahkeme Başkanları Nihai Konferansı

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı **İsmail Rüştü Cirit** ve UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi **Irena Vojackova-Sollorano**'nun davetleriyle, beş kıtadan otuz ülkenin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları ile Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Daire Başkanları, uluslararası, bölgesel ve ulusal kuruluşların temsilcileri, Ekim 2018'de *İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler'i* gözden geçirmek ve kabul etmek amacıyla İstanbul'da toplanmıştır.

Katılan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Said Yousuf Halem**, Afganistan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **John Dowd**, Avustralya-Yeni Güney Galler Yüksek Mahkemesi Emekli Yüksek Yargıcı; **Gerhard Kuras**, Avusturya Yüksek Mahkemesi Sekizinci Hukuk Dairesi Başkanı; **Ramiz Rzayev**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Syed Mahmud Hossain**, Bangladeş Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Md Zakir Hossain**, Bangladeş Bölge Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Ria Mortier**, Belçika Yüksek Mahkemesi Başsavcısı; **Kenneth A. Benjamin**, Belize Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Sandra Oxner**, Emekli Yüksek Yargıç ve Kurucu Başkan, Milletler Topluluğu Yargı Eğitimi Enstitüsü, Kanada; **Maricela Sosa Ravelo**, Küba Yüksek Halk Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Vasil Roinishvili**, Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanvekili; **Arun Kumar Mishra**, Hindistan Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Peter Charleton**, İrlanda Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Madiyar Balken**, Kazakistan Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Enock Chacha Mwita**, Kenya Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Melis Tagaev**, Kırgızistan Issyk-Kol

Bölgesi Mahkemesi Başkanı; **Jean Daoud Fahed**, Lübnan Yargıtay Birinci Başkanı; **Atartsetseg Lkhundev**, Moğolistan Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Essaid Saadaoui**, Fas Yargıtay Ticaret Dairesi Başkanı; **Malika Ibnou Zahir**, Fas Yargıtay İş ve Sosyal Güvenlik Dairesi Başkanı; **Myint Thein**, Myanmar Magwe Bölgesi Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Anil Kumar Sinha**, Nepal Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Kashim Zannah**, Nijerya Borno Eyaleti Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Masoud Mohamed Alameri**, Katar Yüksek Mahkeme Başkanı ve Yüksek Yargı Konseyi Başkanı; **Shiranee Tilakawardane**, Sri Lanka Yüksek Mahkemesi Emekli Yüksek Yargıcı; **Haider Ahmad Daffalla**, Sudan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Mohamed Ahmed Ibrahim Hussein**, Sudan Yüksek Yargıcı; **Badereldien Mohamed Ahmed Nimir**, Sudan Yüksek Yargıcı ve Yüksek Mahkeme Başkanlığı Direktör Yardımcısı; **Gulzor Mukhabbat**, Tacikistan Anayasa Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Slaikate Wattanapan**, Tayland Yüksek Mahkemesi Başkanvekili; **Zerrin Güngör**, Türkiye Cumhuriyeti Danıştay Başkanı; **Engin Yıldırım**, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanvekili; **Richard G. Stearns**, Yüksek Yargıç, Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Yargı İlişkileri Yargı Konferansı Komitesi; **Mumin Karimoviç Astanov**, Özbekistan Yüksek Mahkemesi İdari İşler Başkanvekili ve **Maikel Jose Moreno Perez**, Venezuela Yüksek Mahkemesi Başkanı.

Katılan Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı Daire Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **İsmail Rüştü Cirit**, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı; **Mehmet Akarca**, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı; **Abdulhalik Yıldız**, Yargıtay Birinci Başkan Vekili; **Ahmet Özgan**, 11.Hukuk Dairesi Başkanı; **Hüseyin Eken**, 11.Ceza Dairesi Başkanı; **Erdoğan Buyurgan**, 5. Hukuk Dairesi Başkanı; **H. Nesrin Yılmazcan**, 14. Hukuk Dairesi Başkanı; **Muammer Öztürk**, 15. Hukuk Dairesi Başkanı; **Ömer Uğur Gençcan**, 2. Hukuk Dairesi Başkanı; **A. Şahabattin Sertkaya**, 17. Hukuk Dairesi Başkanı; **Erkan Öztürk**, 6. Ceza Dairesi Başkanı; **İbrahim Şahbaz**, 4. Ceza Dairesi Başkanı; **Haydar Metiner**, 8. Ceza Dairesi Başkanı; **Sadık Demircioğlu**, 4. Hukuk Dairesi Başkanı; **Ramazan Özkepir**, 19. Ceza

Dairesi Başkanı; **Ali Seçkin Togay**, 1. Hukuk Dairesi Başkanı; **İlmettin Köklü**, 20. Ceza Dairesi Başkanı; **Mustafa Şahin**, 1. Ceza Dairesi Başkanı; **Methiye Şebnem Günaydın**, 3. Ceza Dairesi Başkanı; **Hüsnü Uğurlu**, 10. Ceza Dairesi Başkanı; **Mehmet Çamur**, 9. Hukuk Dairesi Başkanı; **Fahri Akçin**, 8. Hukuk Dairesi Başkanı; **Mete Duman**, 3. Hukuk Dairesi Başkanı; **Mehmet Berber**, 15. Ceza Dairesi Başkanı; **Şakir Aktı**, 5. Ceza Dairesi Başkanı; **Faruk Gök**, 23. Hukuk Dairesi Başkanı; **Burhan Karaloğlu**, 9. Ceza Dairesi Başkanı; **Vuslat Dirim**, 13. Ceza Dairesi Başkanı; **Ahmet Er**, 12. Ceza Dairesi Başkanı; **Mustafa Kemal Semercioğlu**, 17. Ceza Dairesi Başkanı; **Halil Özdemir**, 10. Hukuk Dairesi Başkanı; **Seracettin Göktaş**, 22. Hukuk Dairesi Başkanı; **Eyüp Yeşil**, 16. Ceza Dairesi Başkanı; **Ali Selman Erkuş**, 13. Hukuk Dairesi Başkanı; **Ayhan Tuncal**, 12. Hukuk Dairesi Başkanı; **Mehmet Bülent Selçuk**, 19. Hukuk Dairesi Başkanı; ve **Haydar Sami Kuzu**, 2. Ceza Dairesi Başkanı.

Destek olan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Farid Madatli**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Luis Alberto Amoros Nunez**, Küba Büyükelçisi; **Ahmad Alkuwari**, Katar Yüksek Yargı Konseyi Başkanlığı Müsteşar Yardımcısı; **Omar Ganim Mohamed**, Katar Yüksek Yargı Konseyi Uluslararası İşbirliği Birimi Direktörü; **Mohammed Almalki**, Katar Yüksek Yargı Konseyi Koordinasyon ve Takip Daire Başkanı; **Komtharnongchai Chiphairojn**, Tayland Yüksek Mahkemesi Müsteşar Yardımcısı; **Jaiber Isaac Nunez Jimenez**, Venezuela Yüksek Mahkemesi Başkanın Hukuk Danışmanı; ve **Julio César Zamora**, Venezuela Yüksek Mahkemesi Bilgi ve İletişim Daire Başkanı.

Uluslararası, bölgesel ve ulusal kuruluş temsilcileri: **Nihal Jayawickrama**, BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü; **Sophio Gelashvili**, Avrupa Konseyi Yargı Sektörü Reformu Birimi Başkanı; **Michael Ingledow**, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı; **Liviana Zorzi**, Program Analisti, Yönetişim ve Barış İnşası Ekibi, UNDP Bangkok Bölge Merkezi

ve **Jeffrey Apperson**, Başkan Yardımcısı, Devlet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkanvekili, ABD.

UNDP Türkiye temsilcileri: **Irena Vojackova-Sollorano**, Mukim Koordinatör; **Sukhrob Khojimatov**, Ülke Direktörü Yardımcısı; **Seher Alacacı Arıner**, Mukim Temsilci Yardımcısı (Program); **Sezin Üskent**, Kapsayıcı ve Demokratik Yönetişim Portföy Yöneticisi; **Görkem Bağcı**, Proje Sorumlusu ve **Nazlı Ersoy**, Proje Asistanı.

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı Proje Ekibi: **Mustafa Saldırım**, Proje Yöneticisi, Hâkim, Genel Sekreter Yardımcısı; **Gülşah Sibel Akbulut**, Hâkim; **Gözde Hülagü**, Proje Uzmanı; **Özlem Karaman**, Proje Koordinatörü; **Seda Dural**, Proje Asistanı; **Cem Şenol**, Proje Asistanı; **Selma Dalkılıç**, Proje Asistanı ve **Nihal Eriş**, Proje Asistanı.

CVK Park Bosphorus Hotel’de 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde yapılan konferansta, katılımcılar, Taslak Uygulama Tedbirleri’ne ilişkin aşağıdaki hususları, eşzamanlı iki yuvarlak masa toplantısında ayrıntılı olarak gözden geçirmiştir:

- (i) Kamuya açık yargılama, mahkeme binalarına erişim, yargı sistemine erişim, çeviri imkânları, davaların tevzii, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflık, idarenin yaptığı gözaltılar ve kararların yayınlanması (İlkeler 1-8);
- (ii) Öğrencilerin bilgilendirilmesi, halka ulaşım programları, medya ile ilişkiler, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetinin değerlendirilmesi, hâkimlerin atanması, hâkimler hakkındaki şikâyetler, disiplin süreci (İlkeler 9-15).

Katılımcılar tarafından önerilen değişiklikler genel oturumda değerlendirilmiş ve Uygulama Tedbirleri’nin son şekli, moderatör **Nihal Jayawickrama** tarafından sunulmuş, oybirliğiyle ve alkışlarla kabul edilmiştir.

Dolmabahçe Sarayı'nda, 12 Ekim 2018 akşamında, Türkiye Cumhurbaşkanı Ekselansları **Recep Tayyip Erdoğan**'ın onurlandırdıkları tören ile *Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler*, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı **Sayın İsmail Rüştü Cirit** tarafından resmen ilan edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu (SÖCAK)

Mayıs 2019 tarihinde, Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu'nun (SÖCAK) yirmi sekizinci oturumu Viyana'da gerçekleştirilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından sunulan "Yargıda şeffaflığın artırılması" ([E/CN.15/2019/L.12/Rev.1](#)) başlıklı karar tasarısının kabulü Ekonomik ve Sosyal Konsey'e (EKOSOK) oybirliğiyle tavsiye edilmiştir. Karar tasarısı, diğer hükümlerin yanı sıra:

(a) Yargıda şeffaflığı sağlamak üzere oluşturulmuş ilkeler ile birlikte, bu ilkelerin etkili biçimde uygulanması için tedbirleri altı yıllık bir süre boyunca geliştiren 37 ülkenin mahkeme başkanları ve kıdemli yargıçlarının ortak çabalarını dikkate alır;

(b) Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ile İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler'in, halkın kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkemece sağlanan adil yargılanma hakkına duyduğu güveni artırmayı ve güçlendirmeyi amaçladığını kaydeder; ve

(c) Üye devletleri, adalet yönetimi konusunda programlarını ve yasal reformlarını oluştururken, kendi iç hukuk çerçeveleri ve uluslararası yükümlülükleri ile uyumlu olacak şekilde, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi de dâhil olmak üzere, ilgili bütün iyi uygulamaları ve belgeleri göz önünde bulundurmaya davet eder.

Viyana'da resmi ve gayri resmî toplantıları içeren SÖCAK'ın 2 hafta süren oturumuna katılan Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi ekibi: **Mustafa**

Saldırım, Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı ve Proje Yöneticisi; **Gözde Hülügü**, Kıdemli Proje Uzmanı; ve **Nihal Eriş**, Proje Uzmanı; Dışışleri Bakanlığı katılımcıları: **Ahmet Muhtar Gün**, Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Viyana Ofisi Nezdindeki Daimi Temsilciliği Büyükelçisi; **Cenk Ünal**, Büyükelçi Yardımcısı; ve **Hüseyin Hançer**, Müsteşar.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EKOSOK)

23 Temmuz 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi, “Yargıda şeffaflığın artırılması” başlıklı [E/RES/2019/22](#) kararını oylamasız kabul etmiştir.

